

Obsah

Úvod (M. P.)	13
I. VO VÍRE REVOLÚCIE (Slováci v zápase za demokratizáciu a štátoprávne vymedzenie Slovenska)	
Úvod (D. Š.)	18
„JAR NÁRODOV“ A SLOVENSKÉ NÁDEJE	
1. Revolučný virvar vo Viedni očami jeho slovenského svedka a účastníka (D. Š.)	19
2. Slávnostné marcové okamihy v Bratislave (D. Š.)	22
3. Prvá iniciatíva za práva Slovákov na prahu revolúcie (D. Š.)	24
4. Podžupan píše ministerskému predsedovi o dianie v Liptovskom Mikuláši (A. D.)	26
5. Hurbanov leták <i>Bratia Slováci!</i> a línia slovenského národného hnutia (D. Š.)	28
6. Zákony, ktoré uzavreli minulosť a sproblematizovali budúcnosť (D. Š.)	31
7. Hlas za slobodu človeka a národa (D. Š.)	34
8. Žiadosti slovenského národa v stolici Nitrianskej (D. Š.)	36
9. Radikalizácia nižšieho kňazstva (D. Š.)	38
10. Prvý slovenský štátoprávny program (D. Š.)	40
11. Stará prax v župnom úradovaní v nových pomeroch (D. Š.)	43
PRVÉ OZBROJENÉ VYSTÚPENIE SLOVÁKOV A VZNIK SNR	
12. Ako sa prezentovala slovenská otázka na Slovanskom zjazde? (D. Š.)	45
13. Hurban na slovanskom juhu (D. Š.)	47
14. Cesta dobrovoľníkov z Viedne na Slovensko očami českého veliteľa (D. Š.)	50
15. Prvý pokus o vyhlásenie základov slovenskej štátnosti (D. Š.)	52
16. Reakcie uhorskej vlády na občiansku vojnu v Uhorsku (D. Š.)	54
17. Župné úrady medzi rozhodnosťou a bezradnosťou (A. D.)	57
18. Septembrové povstanie a jeho koniec očami radového dobrovoľníka (D. Š.)	59
AUSTROFEDERALISTICKÉ PROGRAMY A ÚSILIA O RIEŠENIE SLOVENSKEJ OTÁZKY	
19. Veľkolepý program federalizácie a demokratizácie rakúskej monarchie (D. Š.)	62
20. Vládny expert za včlenenie Uhorska do federatívnej monarchie (D. Š.)	66
21. Turiec mal byť novým začiatkom (D. Š.)	69

22. Z oktrojovanej ústavy (D. Š.)	71
23. Slovenská delegácia u panovníka – marcový prosbopis (D. Š.)	73
24. Názory za federalizáciu monarchie na národnom princípe (D. Š.)	76
25. Maďarská protiofenzíva a situácia v slovenskom dobrovoľníckom zbore (D. Š.)	79
26. Vyhlásenie detronizácie Habsburgovcov a nezávislosti Uhorska (A. D.)	81
27. Kritika oktrojovanej ústavy a kráľovský komisár ako prvý krok (D. Š.)	85
28. Ministerský radca o novom usporiadaní monarchie a budúcnosti Slovenska (D. Š.)	87

PETIČNÉ HNU Tie ZA KORUN NÚ KRAJINU A ZÁVEREČNÉ SKLAMANIE

29. Slovenské noviny o budúcnosti Slovenska (D. Š.)	89
30. Promemória slovenských dôverníkov ríšskej vlády (D. Š.)	92
31. Príprava petičného hnutia za osamostatnenie Slovenska (D. Š.)	94
32. Die Presse a slovenská otázka v jeseni 1849 (D. Š.)	96
33. Posledná audiencia u cisára za odčlenenie Slovenska (D. Š.)	99
34. Zachovanie Uhorska – výnimočný stav – dočasná byrokratická správa (D. Š.)	101
35. Slávnostné rozpustenie slovenského dobrovoľníckeho zboru (D. Š.)	103

II. SLOVÁCI V SÚRADNICIACH ŠTÁTNEJ POLITIKY (Národnoemancipačné snahy a zmarené nádeje)

Úvod (M. P.)	106
--------------------	-----

PANOVNÍKOVE DOKUMENTY O SPRÁVE RÍŠE

36. Zriadenie dočasnej politickej správy v Uhorsku (tzv. Bachovo provizórium) (M. P.)	108
37. Silvestrovský patent (M. P.)	111
38. Výsledok činnosti rozšírenej ríšskej rady (M. P.)	112
39. Obnovenie ústavných pomerov v habsburskej ríši – Októbrový diplom (M. P.)	113
40. Aplikácia Októbrového diplomu v Uhorsku (M. P.)	116
41. Februárový patent (M. P.)	118
42. Centralistický model štátoprávneho usporiadania a správy ríše (M. P.)	120
43. Cisárovo varovanie maďarským politikom (M. P.)	122
44. Panovníkovo rozhodnutie o príprave národnostného zákona (M. P.)	124
45. Panovník ukončil činnosť uhorského zákonodarného zboru (M. P.)	125
46. Pozastavenie činnosti miestodržiteľskej rady a rozpustenie stoličných (municipálnych) orgánov (M. P.)	127
47. Obnovenie ústavnosti v Uhorsku (M. P.)	129
48. Cisárska hymna (M. P.)	131

SLOVENSKÝ ŠTÁTOPRÁVNY PROGRAM

49. Štátoprávny a národno-politický program Slovákov (M. P.)	134
50. Cisár ako ochranca a nádej – Prestolný prosbopis (M. P.)	139
51. Predstava ústavného dokumentu o autonómii Slovákov – Návrh na privilegialnu listinu na zriadenie a organizáciu osobitného slovenského dištriktu či Okolia (M. P.)	142
52. Odpor proti programu Memoranda národa slovenského (M. P.)	146
53. Obraz o Memorande národa slovenského pre pospolitý ľud (M. P.)	148

POLITICKÁ AKTIVITA A VOLBY DO UHORSKÉHO SNEMU

54. Politický program tlačového orgánu národného hnutia – Pešťbudínskych vedomostí (M. P.)	151
55. Očakávania od uhorského snemu (M. P.)	155
56. Prostriedok predvolebnej agitácie (M. P.)	158
57. Skúška politickej zrelosti v protitlaku maďarskej politiky (M. P.)	161
58. Neúspešná bilancia a trpké výhľady do priaznivejšej budúcnosti (M. P.)	162

NÁRODNOKULTÚRNE A SPOLOČENSKÉ PODUJATIA

59. Na pamäť budúcim generáciám (M. P.)	164
60. Vnímavou a kritickou myslou (M. P.)	166
61. Mýtus a symbol ľudových hrdinov v službe národných snáh (M. P.)	169
62. Cyrilometodský rok v znamení návratu ku koreňom a spoločným zdrojom kresťanstva slovanských národov (M. P.)	171
63. Kresťanský a národný rozmer cyrilometodských osláv (M. P.)	173
64. Prvá celonárodná kultúrna ustanovizeň skutočnosťou (M. P.)	175
65. Matica slovenská do vedomia širokých vrstiev národa (M. P.)	179
66. Jednotný spisovný jazyk (M. P.)	181

POSLANIE NÁRODNÉHO ŠKOLSTVA A POČINY VZDELANCOV

67. Protest proti maďarizácii školstva (M. P.)	183
68. Poslanie národného školstva (M. P.)	187
69. „Prehlas“ pre verejnosť o otvorení gymnázia v Revúcej vydaný (M. P.)	189
70. Hviezdoveda Gustáva Reussa – dielo medzi popularizáciou vedy a vedeckou fantastikou (M. M.)	190
71. Počtoveda Martina Čulena – prvá slovenská stredoškolská učebnica matematiky (M. M.)	194

CIRKVI A SPOLOČNOSŤ

72. Myšlienka slovenskej cirkevnej provincie (M. P.)	198
73. Asimilácia Rusínov a jazykové pomery v Prešovskom biskupstve (P. Š.)	200
74. Protestantský patent – nádej slovenských evanjelikov (M. P.)	203
75. Ratkovské memorandum – reakcia na národnostné pomery a napätie v evanjelickej cirkvi (M. P.)	206

VOJNA S PRUSKOM (1866) A JEJ BEZPROSTREDNÉ DÔSLEDKY PRE SLOVENSKO

76. Panovník a Slováci (R. H.)	209
77. Prusi a cholera na Záhorí (R. H.)	211
78. Vojna v pamäti ľudu (R. H.)	213

III. HOSPODÁRSTVO A ŽIVOT OBYVATELSTVA

Úvod (R. H.)	216
--------------------	-----

EKONOMICKÉ REFORMY NEOABSOLUTIZMU A NOVÝ PERSPEKTÍVNY PLÁN

79. Utvorenie colnej únie (R. H.)	218
80. Potravinová daň ako súčasť daňových reforiem (R. H.)	221
81. Urbárske patenty (R. H.)	223
82. Menová reforma (R. H.)	225
83. Železnica, príď kráľovstvo Tvoje! (R. H.)	227

ZÁNIK STARÝCH A ZÁPAS O NOVÉ HOSPODÁRSKE SPOLKY

84. Zánik gazdovského spolku v Brezovej (R. H.)	231
85. Nenarodené dieťa alebo smutný príbeh slovenského hospodárskeho spolku (R. H.)	234
86. Sporiteľne alebo vzájomné pomocnice? (R. H.)	237

OBYVATELSTVO A KAŽDODENNÝ ŽIVOT

87. Národnostné členenie obyvateľstva rakúskej monarchie a miesto Slovákov v nej (P. Š.)	241
88. Slováci v Etnografii rakúskej monarchie (P. Š.)	246
89. Bachovskí husári na Slovensku (R. H.)	251
90. Nariadenie o zmiernení podmienok poskytovania podpory pre hladujúcich (P. Š.)	255
91. Stanovy spolku miernosti (P. Š.)	257
92. Slovensko českými očami (R. H.)	260

93. Policajné pravidlá pre pekárov (P. Š.)	264
94. Zemetrasenie v okolí Žiliny (P. Š.)	266
95. Z každodenného života šľachty (R. H.)	270
96. Roľník cudzími očami (R. H.)	274

PRÍLOHY

Prehľad najvýznamnejších udalostí v rokoch 1848 – 1866	278
Odporúčané knižné edície prameňov	286
Obrazová príloha	289
Register menný	329
Register miestny	333